

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De obseruantia. Quæstio 102.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

De obseruantia, & illius partibus, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de obseruantia, & partibus eius, per quæ de oppositis vitijs erit manifestum.

¶ Circa obseruantiam autem quaruntur tria.

¶ Primo, vtrum obseruantia sit specialis virtus, & ab alijs distincta?

¶ Secundò, quid obseruantia exhibeat?

¶ Tertio, de comparatione eius ad pietatem.

ARTIC. I.

Vtrum obseruantia sit specialis virtus, ab alijs distincta?

539

Sup. q. 80
art. vni.

cor. Et 15.

q. 103. a.

2. cor.

* li. 2. de

inuentio-

ne in so.

4. ante f.

libri.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd obseruantia non sit specialis virtus ab alijs distincta. Virtutes enim distinguuntur secundum obiecta. Sed obiectum obseruantie non distinguitur ab obiecto pietatis. Dicit enim Tullius * in sua Rhetorica, quòd obseruantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes quodam cultu, & honore dignantur. Sed cultum & honorem etiam pietas exhibet parentibus, qui dignitate antecedunt. Ergo obseruantia non est virtus distincta à pietate.

¶ 2 Præterea, Sicut hominibus in dignitate constitutis debetur honor, & cultus, ita etiam eis qui excellent scientia, & virtute. Sed non est aliqua specialis virtus, per quam honorem, & cultum exhibeamus hominibus, qui scientiæ, vel virtutis excellentiam habent. Ergo etiam obseruantia, per quam cultum, & honorem exhibemus his qui nos in dignitate antecedunt, non est specialis virtus ab alijs distincta.

¶ 3 Præterea, Hominibus in dignitate constitutis multa debentur, ad quæ soluenda lex cogit: secundum illud ad Rom. 13. Reddere omnibus debita: cui tributum, tributum, &c. Ea verò, ad quæ per legem compellimur, pertinent ad iustitiam legalem, seu etiam ad iustitiam specialem. Ergo obseruantia non est

per

per se specialis virtus ab alijs distincta.

SED contra est, quod Tullius conuincit obseruantiam & alijs iustitiæ partibus, quæ sunt speciales virtutes.

loc cit in 478. 1.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex di-
ctis patet, necesse est vt eo modo per quemdam or-
dinatum descensum distinguantur virtutes; sicut excel-
lentia personarum, quibus est aliquid reddendum. Si-
cut autem carnalis pater particulariter participat ra-
tionem principij, quæ vniuersaliter inuenitur in Deo:
ita etiam persona quæ quantum ad aliquid providen-
tiam circa nos gerit, particulariter participat proprie-
tatem patris: quia pater est principium & generatio-
nis, & educationis, & disciplinæ, & omnium quæ ad
perfectionem humanæ vitæ pertinent. Persona autem
in dignitate constituta, est sicut principium guberna-
tionis respectu aliquarum rerum: sicut Princeps ciui-
tatis in rebus ciuilibus, dux autem exercitus in rebus
bellicis, magister autem in disciplinis: & simile est in
alijs. Et inde est quod omnes tales personæ patres ap-
pellantur, propter similitudinem curæ. Sicut 4. Reg. 5.
serui Naaman dixerunt ad eum, Patres, etsi rem grandem
dixisset tibi propheta, &c. Et idem, sicut sub religione,
per quam cultus tribuitur Deo, quodammodo inueni-
tur pietas, per quam coluntur parentes: ita sub pietate
inuenitur obseruantia, per quam cultus, & honor
exhibetur personis in dignitate constitutis.

*9. prac. a.
1. 3. et
1. 2. 9. 8. e.
9. 2. 3.
47. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut dictum est
supra, quod religio per quamdam supereminentiã
pietas dicitur; & tamen pietas proprie dicta à reli-
gione distinguitur: ita etiam pietas per quamdam ex-
cellentiam potest dici obseruantia; & tamen obser-
uantia proprie dicta à pietate distinguitur.

*9. prace.
a. 3. ad 3.*

Ad secundum dicendum, quod aliquis ex hoc quod
est in aliqua dignitate constitutus, non solum quam-
dam status excellentiam habet, sed etiam quamdam
potestatem gubernandi subditos. Unde cõpetit sibi ra-
tio principij, prout est aliorum gubernator. Ex hoc

autem quod aliquis habet perfectionem scientiæ, vel virtutis, non sortitur rationem principij quantum ad alios, sed solum quamdam excellentiam in seipso. Et ideo specialiter quædam virtus determinatur ad exhibendum honorem, & cultum his qui sunt in dignitate constituti. Verum quia per scientiam, & virtutem, & omnia alia huiusmodi aliquis idoneus redditur ad dignitatis statum, reuerentia quæ propter quacumque excellentiam aliquibus exhibetur, ad eandem virtutem pertinet.

Ad tertium dicendum, quod ad iustitiam specialem, propriè sumptam, pertinet reddere æquale ei, cui aliquid debetur. Quod quidem non potest fieri ad virtuosos, & ad eos, qui bene statu dignitatis vtuntur, sicut nec ad Deum, nec ad parètes. Et ideo ad quamdam virtutem adiunctam hoc pertinet: non autem ad iustitiam specialem, quæ est principalis virtus. Iustitia verò legalis se extendit ad actus omnium virtutum, vt supra dictum * est.

q. 58. a. 6

ARTIC. II.

Utrum ad obseruantiam pertineat exhibere cultum, & honorem his, qui sunt in dignitate constituti?

540

cap. 1. in me. 20. 5.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod ad obseruantiam non pertineat exhibere cultum, & honorem his qui sunt in dignitate constituti: quia vt Aug. dicit in * 10. de Ciuit. Dei, Colere dicimur illas personas, quas in quodam honore habemus; & sic idè esse videtur cultus, & honor. Inconuenienter ergo determinatur quod obseruantia exhibet in dignitate constitutis cultum, & honorem.

¶ 2 Præterea, Ad iustitiam pertinet reddere debitum: vnde ad obseruantiam, quæ ponitur iustitiæ pars, pertinet. Sed cultum & honorem non debemus omnibus in dignitate constitutis, sed solum his, qui super nos prælationem habent. Ergo inconuenienter determinatur quod eis obseruantia exhibet cultum, & honorem.

¶ 3 Præ-

¶ Præterea, Superioribus nostris in dignitate constitutis non solum debemus honorem, sed etiam timorem, & aliquam munerum largitionem: secundum illud ad Rom. 13. Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vestigal, vestigal: cui timorem timorem: cui honorem, honorem. Debemus etiã eis reuerentiam, & subiectionem: secundum illud Hebræor. 13. Obedite præpositis vestris, & subiaceite eis. Non ergo conuenienter determinatur, quòd obseruantia exhibet cultum, & honorem.

SED contra est, quòd Tullius * dicit, quòd obseruantia est, per quam homines aliqua dignitate antecedentes, quodam cultu & honore dignantur.

lib. 2. de inuentione in sol. 4. ante fi. lib.

RESPONDEO dicendum, quòd ad eos qui sunt in dignitate constituti, pertinet gubernare subditos. Gubernare autem est mouere aliquos in debitum finem: sicut nauta gubernat nauem, ducendo eam ad portum. Omne autem mouens habet excellentiam, quamdam, & virtutem supra id quod mouetur. Vnde oportet quòd in eo qui est in dignitate constitutus, primò consideretur excellentia status cum quadam potestate in subditos. Secundò, ipsum gubernationis officium. Ratione igitur excellentiæ debetur ei honor, qui est quædam recognitio excellentiæ alicuius. Ratione autem officij gubernationis debetur ei cultus, qui in quodam obsequio consistit: dum scilicet aliquis eorum obedit imperio, & vicem beneficijs eorum pro suo modo rependit.

Ad primum ergo dicendum, quòd in cultu non solum intelligitur honor, sed etiam quæcumque alia, quæ pertinent ad decentes actus, quibus homo ad alium ordinatur.

Ad secundum dicendum, quòd sicut supra dictum est *, duplex est debitum. Vnum quidem legale, ad quod reddendum homo lege compellitur. Et sic debet homo honorem, & cultum his qui sunt in dignitate constituti, prælationem super ipsum habentes. Aliud autem est debitum morale, quod ex quadam

q 80. per 101.

hone-

honestate debetur. Et hoc modo debemus cultum, & honorem his qui sunt in dignitate constituti, etiam si non simus eis subiecti.

Ad tertium dicendum, quod excellentiæ eorum qui sunt in dignitate constituti, debetur honor, ratione sublimioris gradus: timor autem ratione potestatis, quam habent ad coercendum. Officio verò gubernationis ipsorum debetur obedientia, per quam subditi mouentur ad imperium præsentium: & tributa, quæ sunt quædam stipendia laboris ipsorum.

ARTIC. III.

Vtrum obseruantia sit potior virtus quàm pietas?

641

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod obseruantia sit potior virtus, quàm pietas. Princeps enim cui cultus per obseruantiam exhibetur, comparatur ad patrem qui pietate colitur, sicut vniuersalis gubernator ad particularem. Nam familia quam pater gubernat, est pars ciuitatis, quæ gubernatur à principe. Sed vniuersalis virtus potior est, & magis ei inferiora subduntur. Ergo obseruantia est potior virtus, quàm pietas.

¶ 2 Præterea, illi qui sunt in dignitate constituti curam gerunt boni communis. Consanguinei autem pertinent ad bonum priuatum, quod est propter bonum commune contemnendum. Unde laudabiliter aliqui pro bono communi, periculis mortis seipsum exponunt. Ergo obseruantia, per quam exhibetur cultus his qui sunt in dignitate constituti, est potior virtus, quàm pietas, quæ exhibet cultum personis sanguine iunctis.

¶ 3 Præter. Honor & reuerentia maximè debetur virtuosus post Deum. Sed virtuosus exhibetur honor, & reuerentia per obseruantiam virtutem, ut dictum est. Ergo obseruantia est præcipua post religionem.

art. 1. ad 2.

SED contra est, quod præcepta legis dantur de actibus virtutum. Immediatè autem post præcepta religionis, quæ pertinent ad primam tabulam, subditur præceptum de honoratione parentum, quod pertinet ad

ad pietatem. Ergo pietas immediatè sequitur religionem ordine dignitatis.

RESPONDEO dicendum, quòd personis in dignitate constitutis potest aliquid exhiberi dupliciter. Vno modo, in ordine ad bonum commune, puta cum aliquis eis seruit in administratione reipub. Et hoc iam non pertinet ad obseruantiam, sed ad pietatem, quæ cultum exhibet non solum patri, sed etiam patriæ. Alio modo exhibetur aliquid personis in dignitate constitutis, pertinens specialiter ad personalem eorum utilitatem vel gloriam. Et hoc propriè pertinet ad obseruantiam, secundum quod à pietate distinguitur. Et ideo comparatio obseruantiz ad pietatem, necesse est quòd attendatur secundum diuersas habitudines diuersarum personarum ad nos, quas respicit vtraque virtus. Manifestum est autem, quòd personæ parentum & eorum qui sunt nobis sanguine coniuncti, substantialius nobis coniunguntur quàm personæ quæ sunt in dignitate constitutz. Magis enim ad substantiam pertinet generatio & educatio, cuius principium est pater, quàm exterior gubernatio, cuius principium sunt illi qui in dignitate constituuntur. Et per hoc pietas obseruantiz præminet, in quantum cultum reddit personis magis coniunctis, quibus magis obligamur.

Ad primum ergo dicendum, quòd princeps comparatur ad patrem sicut vniuersalis virtus ad particularem, quantum ad exteriorem gubernationem; non autem quantum ad hoc quòd pater est principium generationis. Sic enim comparatur ad ipsum virtus diuina, quæ est omnium productiua in esse.

Ad secundum dicendum, quòd ex ea parte qua personæ in dignitate constitutz ordinantur ad bonum commune, non pertinet earum cultus ad obseruantiam, sed ad pietatem, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd exhibitio honoris vel cultus nõ solum est proportionanda personæ cui exhibetur, secundum se consideratæ; sed etiam secundum

in co. ar.

Sec. Sec. Vol ij. L 1 quòd

quòd ad exhibentes comparatur. Quamuis ergo virtuosì secundum se considerati, sint magis digni honore quàm personæ parentum: tamen filij magis obligantur propter beneficia suscepta ab ipsis parentibus, & coniunctionem naturalem, ad exhibendum cultum & honorem parentibus, quàm extraneis virtuosìs.

QVÆST. CIII.

De Dulia, in quatuor articulos diuisa.

D E inde considerandum est de partibus obseruantie. Et primò, de dulia, quæ exhibet honorem, & cætera ad hoc pertinentia, personis superioribus. Secundò, de obedientia, per quam earum obeditur imperio.

¶ Circa primum queruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum honor sit aliquid spirituale vel corporale?

¶ Secundo, vtrum honor debeatur solis superioribus?

¶ Tertio, vtrum dulia, cuius est exhibere honorem & cultum superioribus, sit specialis virtus à laetitia distincta?

¶ Quarto, vtrum per species distinguatur?

ARTIC. I.

542

Vtrum honor importet aliquid corporale?

A D primum sic proceditur. Videtur, quòd honor non importet aliquid corporale. Honor enim est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis, vt potest accipi à Philosopho in 1. * Ethicor. Sed exhibitio reuerentiæ est aliquid spirituale: reuereri enim est actus timoris, vt supra habitum est †. Ergo honor est aliquid spirituale.

¶ 2 Præterea, Secundum Philosoph. in * 4. Ethic. Honor est præmium virtutis. Virtutis autem quæ principaliter in spiritualibus consistit, præmium non est aliquid corporale: cum præmium sit potius merito. Ergo honor non consistit in corporalibus.

¶ 3 Præterea, Honor à laude distinguitur, & etià à gloria. Sed laus & gloria in exterioribus consistunt.

Ergo

* 1. 1. c. 5.

† 9. 81. a.

2 ad 1.

* lib 4.

Ethi. c. 3.

aliquan-

tulum à

prin. 3. 5.